CZĘŚĆ 2

Na wszelki wypadek

Przewodnik

Jak przygotować dokument - i co zrobić, gdy będzie potrzebny

WYDANIE: POLAK MIESZKAJĄCY W NIEMCZECH

Ten dokument nigdy nie prosi o hasła, PIN-y ani kody. Zapisujesz tylko, GDZIE są przechowywane.

Jak korzystać

1 Wypełnij formularz

Nie musisz zrobić wszystkiego naraz. Zacznij od strony „Zacznij tutaj”, potem uzupełniaj po jednej sekcji. Pole puste jest lepsze niż zgadywanie.

2 Nie wpisuj sekretów

Hasła, PIN-y i frazy odzyskiwania nigdy nie trafiają do dokumentu. Zapisz je osobno - w zaklejonej kopercie, sejfie lub menedżerze haseł - a tutaj tylko, gdzie są.

3 Wydrukuj i odłóż

Włóż wydruk do teczki razem z najważniejszymi dokumentami. Przegródki ułożone jak sekcje formularza bardzo pomagają.

4 Powiedz dwóm osobom

Dokument pomoże tylko wtedy, gdy ktoś wie, że istnieje i gdzie leży.

5 Przeglądaj raz w roku

I po każdej dużej zmianie: ślub, dziecko, przeprowadzka, nowa praca, nowy bank. Zapisz datę w historii przeglądów.

Do osoby, która to czyta

Jeśli czytasz ten przewodnik, bo coś się stało - przykro mi, że musisz przez to przechodzić.

Nie musisz załatwić wszystkiego dzisiaj. Większość spraw może poczekać kilka dni, a niektóre nawet kilka miesięcy.

Zacznij od strony „Zacznij tutaj” w formularzu. Jest tam to, co pilne: kto potrzebuje opieki i do kogo zadzwonić.

Na końcu tego przewodnika są listy kontrolne - krok po kroku, co zrobić, jeśli jestem w szpitalu, i co zrobić po śmierci. Odhaczaj, co już za Tobą.

Poproś o pomoc. Osoby wpisane w formularzu wiedzą, że mogą do nich zadzwonić.

Podpis

Spis treści

01 Zacznij tutaj 5
02 O tym dokumencie 5
03 Dane osobowe i dokumenty tożsamości 6
04 Ważne kontakty 6
05 Zdrowie 7
06 Dzieci 8
07 Sprawy prawne 9
08 Rachunki bankowe 10
09 Oszczędności i inwestycje 11
10 Emerytura 11
11 Ubezpieczenia 12
12 Zobowiązania i długi 12
13 Stałe płatności i subskrypcje 13
14 Praca, dochody i podatki 14
15 Firma 14
16 Dom i gospodarstwo 15
17 Nieruchomości 15
18 Pojazdy 16
19 Życie cyfrowe 16
20 Kryptowaluty 17
21 Zwierzęta 17
22 Gdzie są dokumenty 18
23 Moje życzenia 18

Listy kontrolne 19
Przydatne strony 22
Notatki 24

SEKCJA 01

Zacznij tutaj

DLACZEGO TO WAŻNE

> W kryzysie nikt nie czyta 30 stron. Ta jedna strona ma wystarczyć na pierwszą dobę.

WSKAZÓWKI

- Wpisz osoby, które odbiorą telefon o każdej porze - nie tylko najbliższą rodzinę.
- Uzupełnij tę stronę na końcu, gdy reszta dokumentu jest już gotowa.

SEKCJA 02

O tym dokumencie

DLACZEGO TO WAŻNE

> Dokument, o którym nikt nie wie, nie pomoże. Równie ważne jest, by był aktualny.

WSKAZÓWKI

- Przeglądaj dokument raz w roku, np. w urodziny lub w styczniu, oraz po każdej dużej zmianie: ślub, dziecko, przeprowadzka, nowa praca, nowy bank.
- Powiedz co najmniej dwóm zaufanym osobom, gdzie leży oryginał.
- Nie przechowuj jedynej kopii w miejscu, do którego nikt poza Tobą nie ma dostępu (np. skrytka bankowa tylko na Twoje nazwisko).

SEKCJA 03

03

Dane osobowe i dokumenty tożsamości

DLACZEGO TO WAŻNE

> Te numery są potrzebne w prawie każdym urzędzie, banku i u ubezpieczyciela - po śmierci i w chorobie.

WSKAZÓWKI

PL Zapisz tylko, gdzie leży dowód i paszport - numerów dokumentów nie trzeba przepisywać.

DE Steuer-ID znajdziesz na rocznym zaświadczeniu o podatku od wynagrodzenia (Lohnsteuerbescheinigung) i w pismach z Finanzamt. Numer ubezpieczenia jest na Sozialversicherungsausweis.

PL·DE Jeśli brałeś/aś ślub lub dzieci urodziły się w Niemczech, polskie urzędy i banki będą wymagać transkrypcji aktów do polskich ksiąg. Warto zrobić ją zawczasu, np. przez konsulat.

SEKCJA 04

Ważne kontakty

DLACZEGO TO WAŻNE

> Twoi bliscy prawdopodobnie nie znają Twojego księgowego ani sąsiada, który ma klucz.

WSKAZÓWKI

- Zapytaj osobę, zanim wpiszesz ją jako wykonawcę testamentu lub opiekuna - i powiedz jej, gdzie jest ten dokument.

PL·DE Przy rodzinie w Polsce zapisz, kto mówi po niemiecku - pomoże w kontaktach z niemieckimi urzędami.

SEKCJA 05

Zdrowie

DLACZEGO TO WAŻNE

> W szpitalu liczą się minuty. Lista leków i alergii może uratować życie, a jasne życzenia oszczędzają rodzinie trudnych decyzji.

WSKAZÓWKI

PL W Polsce obowiązuje zgoda domniemana. Sprzeciw wpisuje się do Centralnego Rejestru Sprzeciwów. Lekarze pytają też rodzinę o Twoją wolę - powiedz im, czego chcesz.

PL W IKP (pacjent.gov.pl) możesz upoważnić bliskich do informacji o stanie zdrowia i do dokumentacji medycznej.

DE W Niemczech dawcą jest tylko osoba, która wyraziła zgodę. Zapisz decyzję w Organspende-Register lub na karcie dawcy i powiedz bliskim.

DE Patientenverfügung jest wiążąca dla lekarzy, jeśli opisuje konkretne sytuacje i zabiegi. Trzymaj ją tam, gdzie bliscy łatwo ją znajdą.

DE Od 2023 r. małżonek może przez maksymalnie 6 miesięcy decydować w sprawach zdrowia (Ehegattennotvertretungsrecht). Poza tym bez Vorsorgevollmacht sąd ustanawia opiekuna (Betreuer).

SEKCJA 06

06

Dzieci

DLACZEGO TO WAŻNE

> Osoba, która nagle zajmie się Twoimi dziećmi, musi wiedzieć nie tylko, gdzie jest paszport, ale też jak dziecko zasypia i czego się boi.

WSKAZÓWKI

PL Sąd opiekuńczy co do zasady ustanawia opiekunem osobę wskazaną przez rodzica - w testamencie lub w podpisanym piśmie.

DE W Niemczech rodzic może wskazać opiekuna (Vormund) w testamencie. Sąd rodzinny co do zasady uwzględnia taki wybór.

PL·DE Jeśli dziecko urodziło się w Niemczech, do PESEL i polskiego paszportu potrzebna jest transkrypcja niemieckiego aktu urodzenia.

PL·DE Zapisz, czy chcesz, by dziecko dalej mówiło po polsku i utrzymywało kontakt z rodziną w Polsce.

DE Przy rozstaniu Jugendamt bezpłatnie doradza w sprawie opieki, kontaktów i alimentów. Jeśli drugi rodzic nie płaci, Jugendamt może wypłacać Unterhaltsvorschuss.

DE Przy wspólnym Sorgerecht przeprowadzka z dzieckiem i dłuższe wyjazdy za granicę wymagają zgody drugiego rodzica albo sądu.

PL·DE Przeprowadzka z dzieckiem do Polski (lub z Polski do Niemiec) bez zgody drugiego rodzica albo sądu może zostać uznana za uprowadzenie w rozumieniu Konwencji haskiej.

- Szkoła odda dziecko tylko osobie upoważnionej - dopisz opiekunów awaryjnych do listy w szkole już teraz.

PL Przy rozwodzie sąd bierze pod uwagę porozumienie rodziców o sposobie wykonywania władzy rodzicielskiej i kontaktach (plan wychowawczy). Warto przygotować je z mediatorem.

PL Wydanie paszportu dziecku wymaga zgody obojga rodziców z władzą rodzicielską albo postanowienia sądu.

PL Jeśli alimenty nie są płacone, a egzekucja komornicza jest bezskuteczna, można starać się o świadczenia z Funduszu Alimentacyjnego.

- Trzymaj kopie wszystkich ustaleń w jednym miejscu i zapisz w formularzu, gdzie są - opiekun awaryjny też będzie ich potrzebował.

SEKCJA 07

Sprawy prawne

DLACZEGO TO WAŻNE

> Bez testamentu majątek dzieli się według ustawy - często inaczej, niż byś chciał/a.

WSKAZÓWKI

PL Partner w związku nieformalnym nie dziedziczy z ustawy. Jeśli chcesz go zabezpieczyć, potrzebny jest testament.

PL Testament notarialny jest trudniejszy do podważenia i nie zaginie - oryginał zostaje u notariusza.

DE W Niemczech partner bez ślubu nie dziedziczy z ustawy i płaci wysoki podatek od spadku. Jeśli chcesz go zabezpieczyć, potrzebny jest testament.

DE Testament własnoręczny musi być w całości napisany odręcznie i podpisany. Można go oddać do depozytu sądu - wtedy trafi do Zentrales Testamentsregister i się nie zgubi.

DE Vorsorgevollmacht wpisana do Zentrales Vorsorgeregister jest widoczna dla sądów. Bez niej sąd może ustanowić obcego opiekuna (Betreuer).

07

PL·DE Polska i Niemcy stosują unijne rozporządzenie spadkowe: dziedziczy się według prawa kraju zwykłego pobytu, chyba że w testamencie wybierzesz prawo polskie. Europejskie Poświadczenie Spadkowe działa w obu krajach.

SEKCJA 08

Rachunki bankowe

DLACZEGO TO WAŻNE

> Rodzina często nie wie, w jakich bankach masz konta - a pieniądze na niezgłoszonych kontach mogą przepaść na lata.

WSKAZÓWKI

- Wystarczą ostatnie 4 cyfry numeru konta. Nie wpisuj pełnych numerów kart ani PIN-ów.

PL Dyspozycja wkładem na wypadek śmierci pozwala wypłacić wskazanym osobom pieniądze z konta bez czekania na spadek (do ustawowego limitu). Ustawisz ją w aplikacji lub oddziale banku.

PL Bank może pokryć z konta zmarłego koszty pogrzebu - wystarczy przedstawić rachunki.

DE W Niemczech konto zmarłego jest zwykle blokowane do czasu przedstawienia Erbschein. Pełnomocnictwo do konta ważne także po śmierci (Vollmacht über den Tod hinaus) pozwala bliskim opłacić bieżące rachunki.

DE Konto wspólne typu Oder-Konto działa dalej dla drugiego właściciela.

SEKCJA 09

Oszczędności i inwestycje

DLACZEGO TO WAŻNE

> Oszczędności rozproszone po wielu instytucjach łatwo przeoczyć.

WSKAZÓWKI

PL Obligacje skarbowe są rejestrowane w PKO BP / Biurze Maklerskim PKO - zapisz, jeśli je masz.

SEKCJA 10

Emerytura

DLACZEGO TO WAŻNE

> Część emerytury może trafić do bliskich - ale tylko, jeśli ktoś o niej wie i złoży wniosek.

WSKAZÓWKI

PL W OFE, PPK, IKE i IKZE możesz wskazać osoby uprawnione. Bez wskazania środki wchodzą do spadku.

PL·DE Okresy pracy w Polsce i Niemczech sumują się dzięki koordynacji w UE. Wniosek składa się w kraju zamieszkania - urząd przekaże go dalej.

DE Po śmierci emeryta wdowa lub wdowiec dostaje przez 3 miesiące jego pełną emeryturę (Sterbevierteljahr) - wniosek o zaliczkę trzeba złożyć w ciągu 30 dni w Renten Service Deutsche Post.

SEKCJA 11

11

Ubezpieczenia

DLACZEGO TO WAŻNE

> Ubezpieczenia grupowe w pracy są często zapomniane - a bywają warte kilkukrotność rocznej pensji.

WSKAZÓWKI

PL Sprawdź i zaktualizuj uposażonych w każdej polisie - zwłaszcza po ślubie, rozwodzie lub narodzinach dziecka.

DE Świadczenie z polisy na życie z wpisanym uposażonym (Bezugsberechtigter) trafia do niego poza spadkiem. Zgłoś śmierć ubezpieczycielowi jak najszybciej - wiele umów ma krótkie terminy.

SEKCJA 12

Zobowiązania i długi

DLACZEGO TO WAŻNE

> Bliscy muszą wiedzieć o długach, by podjąć dobrą decyzję o spadku.

WSKAZÓWKI

PL Spadkobiercy mają 6 miesięcy na przyjęcie lub odrzucenie spadku. Jeśli nic nie zrobią, przyjmują go z dobrodziejstwem inwentarza - długi odpowiadają tylko do wartości majątku.

PL Kredyt studencki z dopłatą państwa jest umarzany w razie śmierci kredytobiorcy - rodzina zgłasza to w banku z aktem zgonu.

DE Dług z BAföG wygasa ze śmiercią. Prywatny kredyt studencki (np. KfW) wchodzi do spadku.

DE W Niemczech na odrzucenie spadku jest tylko 6 tygodni (6 miesięcy, jeśli zmarły mieszkał za granicą lub spadkobierca przebywa za granicą). Oświadczenie składa się w Nachlassgericht albo u notariusza.

SEKCJA 13

Stałe płatności i subskrypcje

DLACZEGO TO WAŻNE

> Subskrypcje płacone kartą działają miesiącami po śmierci, dopóki ktoś ich nie zatrzyma.

WSKAZÓWKI

- Nie anulujcie od razu mojego numeru telefonu - jest potrzebny do kodów SMS przy logowaniu do banku i innych kont.
- Przejrzyj wyciąg z ostatnich 3 miesięcy - tak najłatwiej znaleźć wszystkie subskrypcje.

SEKCJA 14

14

Praca, dochody i podatki

DLACZEGO TO WAŻNE

> Po śmierci trzeba złożyć ostatnie zeznanie podatkowe i odebrać należne świadczenia.

WSKAZÓWKI

PL Rodzina zmarłego pracownika może mieć prawo do odprawy pośmiertnej od pracodawcy.

DE Spadkobiercy odpowiadają za ostatnie zeznanie podatkowe zmarłego. Nabycie spadku trzeba zgłosić w Finanzamt w ciągu 3 miesięcy, także gdy podatek nie wyjdzie.

SEKCJA 15

Firma

DLACZEGO TO WAŻNE

> Firma bez szefa szybko traci klientów, a faktury i podatki nie czekają.

WSKAZÓWKI

PL Przy JDG wskaż zarządcę sukcesyjnego w CEIDG. Bez niego po śmierci wygasa NIP firmy, umowy o pracę i koncesje, a firma praktycznie staje.

DE Ustal ze Steuerberater, kto w nagłej sytuacji może wystawiać faktury i składać deklaracje, i daj tej osobie pełnomocnictwo. W GmbH sprawdź, kto może działać, jeśli jesteś jedynym prezesem (Geschäftsführer).

SEKCJA 16

Dom i gospodarstwo

DLACZEGO TO WAŻNE

> Pusty dom to ryzyko: zalanie, włamanie, nieopłacone rachunki.

WSKAZÓWKI

DE Małżonek lub członkowie rodziny mieszkający razem wchodzą w umowę najmu po śmierci najemcy. Pozostali spadkobiercy mogą ją wypowiedzieć z ustawowym terminem.

SEKCJA 17

Nieruchomości

DLACZEGO TO WAŻNE

> Nieruchomość to zwykle największa część majątku - i najwięcej formalności.

WSKAZÓWKI

PL Numer księgi wieczystej pozwala każdemu sprawdzić stan prawny nieruchomości na ekw.ms.gov.pl.

DE Wpis spadkobierców do Grundbuch jest bezpłatny, jeśli wniosek zostanie złożony w ciągu 2 lat od śmierci.

SEKCJA 18

18

Pojazdy

DLACZEGO TO WAŻNE

> Samochód w leasingu lub na kredyt ma swoje zasady - nie zawsze można go po prostu sprzedać.

WSKAZÓWKI

PL Polisa OC przechodzi na spadkobierców i obowiązuje do końca okresu.

DE Zulassungsbescheinigung Teil II (Fahrzeugbrief) trzymaj w domu, nie w samochodzie - bez niej nie da się sprzedać auta.

SEKCJA 19

Życie cyfrowe

DLACZEGO TO WAŻNE

> Bez dostępu do telefonu bliscy nie odbiorą kodów SMS i nie wejdą do banku, poczty ani zdjęć.

WSKAZÓWKI

- Zapisz PIN do telefonu na kartce, włóż do zaklejonej koperty i schowaj w teczce z dokumentami. W tym dokumencie zapisz tylko, gdzie jest koperta.
- Menedżery haseł (1Password, Bitwarden) mają funkcję dostępu awaryjnego - zaufana osoba może poprosić o dostęp, a Ty masz czas, by odmówić.
- Apple Legacy Contact i Google Inactive Account Manager ustawisz w kilka minut. Bez nich odzyskanie zdjęć bywa niemożliwe.

SEKCJA 20

Kryptowaluty

DLACZEGO TO WAŻNE

> Kryptowaluty bez frazy odzyskiwania przepadają na zawsze - nie ma banku, który je odda.

WSKAZÓWKI

- Zostaw instrukcję krok po kroku dla osoby nietechnicznej, razem z frazą w zaklejonej kopercie lub w sejfie.
- Środki na giełdzie (np. Binance, Coinbase, Revolut) odzyskuje się przez procedurę spadkową giełdy.

SEKCJA 21

Zwierzęta

DLACZEGO TO WAŻNE

> Zwierzę nie powie, co je, jakie leki bierze ani czego się boi.

WSKAZÓWKI

DE Po przejęciu zwierzęcia zaktualizuj dane właściciela w rejestrze (np. TASSO lub FINDEFIX).

SEKCJA 22

22

Gdzie są dokumenty

DLACZEGO TO WAŻNE

> Najczęstszy problem rodzin: „wiem, że to gdzieś jest”. Jedna lista rozwiązuje go na zawsze.

WSKAZÓWKI

- Trzymaj wszystko w jednej teczce z przegródkami, ułożonej jak ten dokument.
- Sejf ognioodporny jest tani i chroni przed najczęstszymi zagrożeniami w domu.

SEKCJA 23

Moje życzenia

DLACZEGO TO WAŻNE

> Rodzina w żałobie musi podjąć dziesiątki decyzji w kilka dni. Twoje życzenia zdejmą z niej ten ciężar.

WSKAZÓWKI

PL Zasiłek pogrzebowy z ZUS lub KRUS przysługuje osobie, która pokryła koszty pogrzebu - wniosek trzeba złożyć w ciągu 12 miesięcy.

PL·DE Transport ciała lub prochów do Polski organizują wyspecjalizowane zakłady pogrzebowe (Bestatter). Konsulat RP pomaga z dokumentami.

DE W Niemczech nie ma zasiłku pogrzebowego z kasy chorych - koszty pokrywa się ze spadku. Terminy pochówku ustala prawo danego landu, a Bestatter pomoże je dotrzymać.

LISTY KONTROLNE

Odhaczaj kolejne kroki. Nie wszystko dotyczy każdej sytuacji - pomiń to, co nie pasuje.

Gdy nie mogę działać (szpital, choroba)

- [ ] 1 Zajmij się dziećmi, osobami zależnymi i zwierzętami - zobacz stronę „Zacznij tutaj”.
- [ ] 2 Przekaż szpitalowi listę leków i alergii z sekcji „Zdrowie”.
- [ ] 3 Bank i urzędy wpuszczą tylko pełnomocnika. Bez pełnomocnictwa rodzina może potrzebować postępowania sądowego.
- [ ] 4 W Niemczech za mnie mogą działać osoby z Vorsorgevollmacht. Małżonek może przez 6 miesięcy decydować w sprawach zdrowia; w innych sprawach bez pełnomocnictwa sąd (Betreuungsgericht) ustanawia opiekuna.
- [ ] 5 Powiadom pracodawcę. Zapytaj o zwolnienie lekarskie i świadczenia chorobowe.
- [ ] 6 Opłać najważniejsze rachunki: czynsz / kredyt, media, ubezpieczenia.

NOTATKI

Po śmierci - w Niemczech

- [ ] 1 Lekarz stwierdza zgon i wystawia Totenschein.
- [ ] 2 Zgon zgłasza się w Standesamt najpóźniej trzeciego dnia roboczego - często robi to zakład pogrzebowy (Bestatter). Poproś o kilka odpisów Sterbeurkunde.
- [ ] 3 Znaleziony testament trzeba niezwłocznie oddać do Nachlassgericht (sąd rejonowy) - to obowiązek prawny.
- [ ] 4 Zorganizuj pogrzeb z Bestatter. Sprawdź terminy pochówku obowiązujące w danym landzie.
- [ ] 5 6 tygodni na odrzucenie spadku (6 miesięcy przy związkach z zagranicą) - ważne, jeśli były długi.
- [ ] 6 Erbschein: wniosek w Nachlassgericht lub u notariusza. Czasem wystarczy testament notarialny z protokołem otwarcia.
- [ ] 7 Renta: wniosek o zaliczkę Sterbevierteljahr w ciągu 30 dni (Renten Service Deutsche Post), potem renta wdowia lub sieroca w Deutsche Rentenversicherung.
- [ ] 8 Powiadom Krankenkasse, pracodawcę, banki i ubezpieczycieli (polisa na życie - jak najszybciej).
- [ ] 9 Zgłoś nabycie spadku w Finanzamt w ciągu 3 miesięcy.
- [ ] 10 Umowy: najem, Rundfunkbeitrag, media, subskrypcje. Nie wyłączaj od razu numeru telefonu - potrzebny do kodów SMS.

NOTATKI

Sprawy między Polską a Niemcami

- [ ] 1 Zgon w Niemczech rejestruje Standesamt. Do spraw w Polsce potrzebna jest transkrypcja niemieckiego aktu zgonu w polskim USC lub przez konsulat.
- [ ] 2 Konsulat RP pomaga w dokumentach i transporcie ciała lub prochów do Polski.
- [ ] 3 Dziedziczenie: prawo kraju zwykłego pobytu, chyba że testament wskazuje prawo polskie. Europejskie Poświadczenie Spadkowe działa w obu krajach.
- [ ] 4 Polskie konta: bank wypłaci środki z dyspozycji na wypadek śmierci po przedstawieniu (transkrybowanego) aktu zgonu.
- [ ] 5 Renty z obu krajów: wniosek składa się w kraju zamieszkania - urząd przekaże go do ZUS lub Deutsche Rentenversicherung.

NOTATKI

Przydatne strony

Oficjalne źródła. Adresy sprawdź przed użyciem - urzędy czasem je zmieniają.

pacjent.gov.pl
Internetowe Konto Pacjenta (IKP)

zus.pl
ZUS - zasiłek pogrzebowy, renta rodzinna

rejestrtestamentow.pl
Notarialny Rejestr Testamentów (NORT)

ekw.ms.gov.pl
Elektroniczne księgi wieczyste

poltransplant.org.pl
Poltransplant - Centralny Rejestr Sprzeciwów

biznes.gov.pl
Zarząd sukcesyjny firmy (CEIDG)

testamentsregister.de
Zentrales Testamentsregister (rejestr testamentów)

vorsorgeregister.de
Zentrales Vorsorgeregister (rejestr pełnomocnictw)

organspende-register.de
Organspende-Register (decyzja o dawstwie)

deutsche-rentenversicherung.de
Deutsche Rentenversicherung - renta wdowia i sieroca

elster.de
ELSTER - podatki online

bmj.de
Ministerstwo Sprawiedliwości - wzory Vorsorgevollmacht i Patientenverfügung

gov.pl/web/niemcy
Ambasada i konsulaty RP w Niemczech

e-justice.europa.eu
Europejskie Poświadczenie Spadkowe - informacje UE

Notatki

Notatki

Notatki

Notatki

Ten dokument nie jest testamentem ani pełnomocnictwem i nie ma mocy prawnej. Pomaga bliskim odnaleźć informacje. W sprawach prawnych skonsultuj się z notariuszem lub prawnikiem.